

Çocukların Özel Araçlarda Sigara Dumanından Pasif Etkilenim Durumlarının İncelenmesi

Investigation of the Passive Influence of Children on Smoking at Private Cars

Duygu AKÇAY¹, Hilal ÖZCEBE²

¹Milli Savunma Bakanlığı, Halk Sağlığı Hemşireliği, Konya, Türkiye

²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Sigara dumanından pasif etkilenim, önemli bir halk sağlığı sorunu olup, bebek ve çocukların sağlığını olumsuz etkileyen en önemli dışsal faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Araçlar sigara dumanına maruz kalma için önemli bir ortam oluşturmaktadır. Çalışmada, sigara içen ve içmeyen ailelerin çocuklarının özel araçlarda sigara dumanından pasif etkilenim durumlarını belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu tanımlayıcı çalışma, Antalya Atatürk Devlet Hastanesinde çocuğu olan ebeveynler (n=524) üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini bu grup içinde özel aracı olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 0-11 yaş arasında çocuğu olan 113 anne-baba oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında konu ile ilgili literatür tara-narak araştırmacılar tarafından oluşturulan, ailelerin tanımlayıcı özellikleri ve araştırma konusu ile ilgili sorulardan oluşan bir form kullanılmıştır.

Bulgular: Sigara içme sıklığı annelerde %31.0, babalarda %45.1 bulunmuştur. Arabada çocuk varken ailelerin çoğunun (%72.6) diğer kişilerin sigara içmelerine izin vermediği bildirilmiştir. Sigara içen annelerin %31.4'ünün, sigara içen babaların %31.4'ünün arabada da sigara içtiği bulunmuştur. Arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine, sigara içen annelerin, babalardan daha fazla izin verdiği saptanmıştır (%54.3 ve %19.6) (p<0.005). Daha az eğitilmiş anne ve babalar arabalarında yüksek eğitimlilerden daha fazla sigara içmektedir (p<0.05).

Sonuç: Sigara içen annelerin ve babaların arabada da sigara içtiği ve arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine daha fazla izin verdiği saptanmıştır (p<0.005). Arabada iken sigara dumanına maruz kalan çocukların sigara içen ailelerinin farkındalığı artırılmalıdır. Onların ve çocukla/çocuksuz arabada seyahat eden diğer kişilerin sigara içme yasağı ile ilgili bazı kuralları geliştirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Aile, Çocuk, İç mekan maruziyeti, Sigara dumanından pasif etkilenim

ABSTRACT

Objective: Passive exposure to cigarette smoke is an important public health problem and is considered to be one of the most important external factors negatively affecting the health of infants and children. Cars are an important environment for exposure to cigarette smoke. This study aimed to determine passive smoking with cigarette smoke in private cars in children of smoker and non-smoker families.

Material and Methods: This descriptive study was conducted on parents who had children at the Antalya Atatürk Governmental Hospital (n = 524). The sample of the study consisted of 113 parents, whose children were 0-11 years of age, who voluntarily participated in the study and who had a private car. In the collection of the research data, the literature on the subject was searched and a form consisting of the descriptive characteristics of the families and questions related to the research topic was developed by the researchers.

Results: Smoking frequency was found to be 31.0% for the mothers and 45.1% for the fathers. Most families (72.6%) declared that they did not give permission to smoke in the car when the children were present. According to their declaration, the percentage of smoker mothers who smoked in the car was 31.4 % and the percentage for the fathers was also 31.4%. The smoking mothers gave permission to other people to smoke in the car at higher rates than the smoker fathers (54.3% and 19.6%) (p<0.005). The less educated mothers and fathers smoked more in cars than the higher educated ones (p<0.05).

Conclusion: Smoking mothers and fathers also smoked in the car and other people in the car were also more likely to smoke (p<0.005). The awareness of the families, especially smoker families, on exposure to tobacco smoke in cars with children should be increased. The families should develop rules banning smoking for themselves and the other adults traveling in their car with and without children.

Key Words: Family, Child, Indoor exposure, Passive smoking

GİRİŞ

Sigara dumanından pasif etkilenme (SDPE) sigara içmeyen kişilerin istem dışı olarak tütün dumanından etkilenmesi anlamına gelmektedir (1). SDPE, önemli bir halk sağlığı sorunu olup, bebek ve çocukların sağlığını olumsuz etkileyen en önemli dışsal faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir (2). Yetişkinler ile karşılaştırıldığında çocuklar, dakikada daha fazla sayıda soluma sayılarının olması, karaciğer metabolizması ile diğer temizleme mekanizmalarının henüz tam olarak gelişmemiş olması ve vücut ağırlığı başına daha fazla hava solunumlarının olması nedeniyle daha fazla sigara dumanından etkilenmektedirler; ayrıca bu duruma karşı da daha savunmasızdılar (3). Amerika Birleşik Devletleri Sağlık Bakanlığı'na bağlı çalışan Ulusal Toksikoloji Programı Kurumu 2002 yılında yayımlanmış olduğu 10. Ulusal Raporunda "ikinci el dumanın da kanserojen olduğunu" bildirmiştir (4). Çevresel sigara dumanının dünyada yılda 600 bin erken ölüme neden olduğu tahmin edilmektedir (5). SDPE'nin neden olduğu hastalıklar ve ölümler, sigaraya bağlı hastalıkların ekonomik maliyetini ve sağlık sektörü harcamalarını yükseltmektedir (6-8). Türkiye'de yapılan Küresel Yetişkin Sigara Araştırmasına göre, katılımcıların %29.1'i özel araçlarında sigara içilmesine izin verdiklerini, %26.4'ü de ayda en az bir kez özel araçta sigara dumanından pasif etkilendiğini belirtmiştir. Aynı araştırmada, yaklaşık her üç yetişkinden birinin (%29.1) sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir (1).

Günümüzde, sigara dumanına düzenli olarak maruz kalan çocuklarda; solunum sıkıntısı, astım ve alt solunum yolları enfeksiyonları sorunlarına daha fazla sahip oldukları ve orta kulak enfeksiyonlarının daha yaygın görüldüğü bilinmektedir. Ani bebek ölüm sendromunda, pasif olarak sigara dumanından etkilenme önemli bir risk faktörü olarak tanımlanmaktadır (9-15). Ayrıca ebeveynleri veya kardeşleri sigara içen çocukların ergenlik çağındayken sigara içme olasılığı daha yüksektir (16).

Araçlar sigara dumanına maruz kalma için önemli bir ortam oluşturmaktadır. Bir araçta sigara içilmesi, araç içerisinde ince tanecikli hava kirliliği düzeyleri ve havada nikotin düzeylerinin yükselmesine neden olabilir (17-20). Dahası, otomobil iç mekânları insan sağlığına zararlı tütün dumanı kirleticilerini tutan ve insanlar sigara içtikten çok uzun süre sonra araçların yüzeylerinde kalacak malzemelerle üretilmektedir (20,21). Otomobilin içindeki sigara dumanına maruz kalma, bu sınırlı alanda yüksek kirleticilerin konsantrasyonu nedeniyle özellikle tehlikelidir (22). Son yıllardaki araştırmalar, özel araçların, normal kullanım şartları altında tütün dumanı kontaminasyonunun artması potansiyeline sahip önemli bir ortam olduğunu ve sigara içen ebeveynlerin çocuklarını araçlarda tütün dumanına daha fazla oranda maruz bıraktığını göstermektedir (22-28).

Kapalı mekânda sigara içmeyenlere yönelik tütün dumanından etkilenimi önlemek için birçok ülkede ve ülkemizde yasalar bulunmaktadır (29-31). Ancak yasaların kapsamadığı ev ve özel araçlarda sigara dumanından pasif etkilenim halen devam etmektedir (32,33). Ev ve özel araçlarda olabilecek sigara

dumanından pasif etkilenime dikkat çekmek ve kendi haklarını savunamayacak durumda olan çocukların sağlığını korumak için konu ile ilgili çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmamızda, sigara içen ve içmeyen ailelerin çocuklarının özel araçlarda sigara dumanından pasif etkilenim durumlarını belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırma, çocukların özel araçlarda sigara dumanından pasif etkilenme durumlarını incelenmek amacıyla tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Antalya Atatürk Devlet Hastanesinden araştırmamın yürütülmesine ilişkin kurum izni ve araştırmaya katılan kişilerden yazılı onam formu alınarak araştırmaya başlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 11-21.01.2016 tarihleri arasında Antalya Atatürk Devlet Hastanesi Hüseyin Savaş Semt Polikliniğine başvuru yapan 0-11 yaş arası çocukların ebeveynleri (n=524) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini bu grup içinde özel aracı olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 0-11 yaş arasında çocuğu olan 113 anne-baba oluşturmuştur.

Bu araştırma sırasında hem ev hem de arabada çocukların sigara dumanından pasif etkilenimleri sorulmuştur. Evde çocukların sigara dumanından pasif etkilenimleri ile ilgili verilerin başka bir makalede sunulması planlanmıştır. Ailelerin araştırmaya katılma kriteri özel aracı bulunması durumu olarak kabul edilmiştir (bundan sonra araba olarak anılacaktır). Araştırma verilerinin toplanmasında konu ile ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulan, ailelerin tanımlayıcı özellikleri ve araştırma konusu ile ilgili sorulardan oluşan bir form kullanılmıştır (23-28,34,35). Bu form; ailelerin tanımlayıcı özellikleri, kendisinin ve eşinin sigara içme durumu, eğer içiyorsa ilk sigarayı içme zamanı, kaç adet içtiği, kendisinin, eşinin arabada sigara içme durumu, pasif içiciliğe duyarlı olma durumu, sigara içilmesi ile ilgili aile kurallarının olması, çocuğun bulunduğu ortamda sigara içilmesi, çocuğun herhangi bir şekilde sigara dumanına maruz kalması, sigara içilmesi ile ilgili aile kurallarının olması, arabaya alınan diğer kişilerin sigara içmek için izin istemesi, diğer kişilere izin verilme, uyarıda bulunulma durumu, çocuğun evde/arabada sigara içilmesinden rahatsızlık duyması ve son bir ay içinde antibiyotik kullanmasını içeren sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 15.00 programında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin, demografik bilgilerinin, sigara içme ve sigara dumanından pasif etkilenim değişkenlerinin analizleri için frekans, yüzde alma teknikleri, ebeveynlerin sigara içmesi ve eğitim durumları ile bazı kategorik değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için ise Ki-kare ve Fisher Ki-kare testi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlılık için 0.05 değeri kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında yer alan çocukların %82.3'ünün annesi

ile görüşme yapılmıştır. Çocukların yaşları en küçük bir ve en büyük onbir yaş aralığındadır; yaş ortalaması 6.03 ± 2.95 yıldır. Araştırma kapsamında yer alan çocukların annelerin %31'i ve babaların %23.9'u ilköğretim mezunudur. Ailelerin %85'i çekirdek aile yapısında, %93'ünün 3 ve daha az sayıda çocuğu bulunmaktadır. Ailelerin %23'ü ekonomik durumunu iyi ve üzerinde tanımlamış ve %97.3'ü sosyal güvencesi olduğunu belirtmiştir (Tablo I).

Araştırma kapsamındaki annelerin %31'i, babaların %45.1'i sigara içtiği saptanmıştır. Sigara içen annelerin %20'sinin ve babaların %36'sının uyandıktan sonra ilk yarım saat içinde ilk sigaralarını içtikleri tespit edilmiştir. Sigara içen annelerin

%31.4'ü ve babaların %47.1'i, günde 11 ve üzerinde sigara içtikleri belirlenmiştir (Tablo II).

Çocukların 31'inin (%27.4) her iki ebeveyni de sigara kullanmakta, 24'ünün (%21.2) sadece bir ebeveyni sigara kullanmaktadır. Ailede yaşayan diğer aile bireyleri arasında sigara kullanan kişi sayısı 15 (%13.3) olup, bu kişilerin sekizi aile büyüğü (%7.1) ve yedisi kardeştir (%6.2).

Arabada çocuk varken ailelerin %72.6'sının diğer kişilerin sigara içmelerine izin vermediği saptanmıştır. Arabaya alınan diğer kişilerin sigara içmek için %23.9'unun hiç izin istemediği, %69'unun sigara içmek için izin istediği (%27.4'ünün bazen, %14.2'sinin genellikle, %27.4'ünün her zaman) belirtilmiştir. Katılımcıların, arabada izinsiz sigara içen diğer kişilerin %22.1'ine uyarıda bulunmadığı, %63.7'sinin uyarıda bulunduğu, %13.3'ünün bazen uyarıda bulunduğu, %0.9'unun misafire bağlı olarak uyarıda bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo III).

Katılımcıların %30.1'inin çocuklarının herhangi bir şekilde sigara dumanına maruz kalmadığı, %50.4'ünün bazen, %19.5'inin ise genellikle ve her zaman maruz kaldığını belirtmişlerdir. Çocuğun bulunduğu ortamda ebeveynlerin %57.5'inin kesinlikle sigara içmediği, %33.6'sının ara sıra, %53.1'inin evin bazı bölümlerinde ve %17.7'sinin arabada sigara içtiği belirlenmiştir. Arabada çocuk varken hem annenin hem de babanın %13.7'sinin her zaman/bazen sigara içtiği saptanmıştır. Katılımcılar, çocuklarının %76.1'inin evde/arabada sigara içilmesinden rahatsızlık duyduğunu, pasif içiciliğe %43.4'ünün hiç/az derecede, %56.6'sının biraz/çok derecede duyarlı olduğunu ve %66.4'ünün sigara içilmesi ile ilgili aile kurallarının olduğunu bildirmişlerdir (Tablo III).

Tablo I: Araştırma grubunun tanımlayıcı özellikleri (n=113).		
Özellikler	s	%
Görüşme Yapılan Kişi		
Anne	93	82.3
Baba	20	17.7
Annenin Öğrenim Durumu		
İlköğretim	35	31
Lise	38	33.6
Ön Lisans	15	13.3
Lisans	25	22.1
Babanın Öğrenim Eğitim Durumu		
İlköğretim	27	23.9
Lise	44	38.9
Ön Lisans	19	16.8
Lisans	22	20.4
Aile Yapısı		
Çekirdek	96	85
Geniş	10	8.8
Parçalanmış	7	6.2
Çocuk Sayısı		
Bir	38	33.6
İki	42	37.2
Üç	25	22.1
Dört	4	3.5
Beş	4	3.5
Ekonomik Durum Algısı		
Çok düşük	-	-
Düşük	15	13.3
Orta	72	63.7
İyi	25	22.1
Yüksek	1	0.9
Sosyal Güvence		
Var	110	97.3
Yok	3	2.7
Toplam	113	100

Tablo II: Araştırma kapsamında yer alan ailelerin sigara kullanma durumları.

	Anne		Baba	
	s	%	s	%
Sigara İçme Durumu				
Evet	35	31	51	45.1
Hayır	78	69	62	54.9
Toplam	113	100	113	100
Uyandıktan Sonra İlk Sigarayı İçme				
5 Dakika Sonra	-	-	1	2
6-30 Dakika Sonra	7	20	18	36
31-60 Dakika Sonra	13	37.1	10	20
1 Saat Sonra	15	42.9	21	42
Toplam	35	100	50	100
Günde İçilen Sigara Sayısı				
1-5 Adet	6	17.1	6	11.8
6-10 Adet	18	51.4	21	41.2
11-15 Adet	5	14.3	14	27.5
16-20 Adet	6	17.1	10	19.6
20'den Fazla	-	-	-	-
Toplam	35	100	51	100

Tablo III: Araştırma kapsamında yer alan ailelerin arabada sigara içme konusundaki yaklaşımları.

	s	%
Pasif İçiciliğe Duyarlı Olma Durumu		
Hiç	25	22.2
Az	24	21.2
Biraz	32	28.3
Çok	32	28.3
Çocuğun Bulunduğu Ortamda Sigara İçilmesi*		
Kesinlikle	65	57.5
Ara sıra	38	33.6
Evin Bazı Bölümleri	60	53.1
Arabada	20	17.7
Çocuğun Herhangi Bir Şekilde Sigara Dumanına Maruz Kalması		
Hiç	34	30.1
Bazen	57	50.4
Genellikle	21	18.6
Her Zaman	1	0.9
Sigara İçilmesi ile İlgili Aile Kurallarının Olması		
Var	75	66.4
Yok	19	16.8
Ev İle Var	18	15.9
Araba İle Var	1	0.9
Arabaya Aldığınız Diğer Kişilerin Sigara İçmek İçin İzin İstemesi		
Hiç	27	23.9
Bazen	31	27.4
Genellikle	16	14.2
Her Zaman	31	27.4
Hatırlamıyorum	8	7.1
Çocuk Arabada İken Diğer Kişilerin Sigara İçmelerine İzin Verilmesi		
Hayır	82	72.6
Evet	19	16.8
Bazen	10	8.8
Kim Olduğuna Bağlı	2	1.8
İzinsiz Sigara İçen Diğer Kişilere Uyarıda Bulunma		
Hayır	25	22.1
Evet	72	63.7
Bazen	15	13.3
Misafire Bağlı	1	0.9
Çocuğun Evde/Arabada Sigara İçilmesinden Rahatsızlık Duyması		
Evet	86	76.1
Hayır	27	23.9
Toplam	113	100

*Birden fazla şık işaretlendiği için her satır için n=113 üzerinden yüzde alınmıştır.

Sigara içen annelerin %31.4'ünün, sigara içen babaların %31.4'ünün arabada da sigara içtiği bulunmuştur. Sigara içen annelerin %54.3'ünün ve babaların %19.6'sının arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine izin verdiği ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır (sırasıyla $p=0.003$, $p<0.001$). Ebeveynlerden her ikisi de sigara içmiyorsa %12'sinin, ebeveynlerden biri sigara içiyorsa %25'inin, ebeveynlerin her ikisi de sigara içiyorsa %51.6'sının arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine izin verdiği saptanmıştır ($p<0.006$), (Tablo IV). Ebeveynlerden biri sigara içiyorsa arabada sigara kullanımı %41.5, ebeveynlerin her ikisi de sigara içiyorsa arabada sigara kullanımı %58.5 bulunmuştur ($p<0.001$).

İlköğretim ve lise mezunu olan 71 anne ve 66 baba, ön lisans ve lisans mezunu olan 40 anne 39 baba her zaman ve bazen arabada sigara içtiğini bildirmiştir. Sigara içme ile anne ve baba eğitim durumu arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Anne ve babanın eğitim

durumları ile arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmeleri için izin verme durumları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$), (Tablo V).

TARTIŞMA

Çocukların arabalarda sigara dumanından pasif etkilenim hakkında ailelerin görüş ve yaklaşımlarının değerlendirildiği bu tanımlayıcı çalışmada arabada çocuk varken hem annenin hem de babanın %13.7'sinin her zaman/bazen sigara içtiği, diğer kişilerin %27.4'üne her zaman/bazen ve misafire bağlı olarak sigara içmelerine izin verildiği bulunmuştur. Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasına göre, Türkiye'de 15 yaş üzerindeki bireylerin %29.1'inin özel araçlarında sigara içilmesine izin verdiklerini, %26.4'ünün de ayda en az bir kez özel araçta sigara dumanından pasif etkilendiğini belirtmiştir (1). Yapılan

Tablo IV: Araştırma kapsamındaki ailelerin sigara içme durumuna göre bazı değişkenlerin karşılaştırılması.

Anne		Arabada Sigara İçme Durumu			
		Evet	Bazen	Hayır	
Sigara İçen	s	11	2	22	
	%	31.4	5.7	62.9	
Sigara İçmeyen	s	-	-	78	
	%	-	-	100	
Baba		Evet	Bazen	Hayır	
Sigara İçen	s	16	8	27	
	%	31.4	15.7	52.9	
Sigara İçmeyen	s	-	-	62	
	%	-	-	100	
Anne		Arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmelerine izin verilmesi			p
		Evet	Bazen	Hayır	
Sigara İçen	s	19	8	8	<0.001*
	%	54.3	22.9	22.9	
Sigara İçmeyen	s	4	9	65	
	%	5.1	11.5	83.3	
Baba		Evet	Bazen	Hayır	p
Sigara İçen	s	10	12	29	<0.005*
	%	19.6	23.5	56.9	
Sigara İçmeyen	s	2	5	55	
	%	3.2	8.1	88.7	
Ebeveyn Sigara İçme Durumu		Evet	Bazen	Hayır	p
Her ikisi içmez	s	2	5	51	<0.05**
	%	3.4	8.6	87.9	
Biri içiyor	s	2	4	18	
	%	8.3	16.7	75	
İkisi içiyor	s	8	8	15	
	%	25.8	25.8	48.4	

*Kikare testi **Fisher Kikare testi.

araştırmalar, sigara içen ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarını araçlarda tütün dumanına maruz bıraktığını göstermektedir (20,28). Çocukların evde/arabada sigara içilmesinden rahatsızlık duyduğunu (%76.1) bilmelerine rağmen ebeveynlerin çocukların yanında ve evde sigara içmeye devam ettikleri belirlenmiştir. İlave olarak sigara dumanından pasif etkilenim konusunda

duyarlılıklarının çok düşük olduğu görülmüştür. Bu durum ebeveynlerin konu ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu kadar tutum geliştirmeye yönelik desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Özellikle sigara kullanan ebeveynlere yönelik SDPE ve sağlığa zararları konularında eğitim müdahaleleri planlanmalı, çocuğun bulunduğu ortamda, sigara içmeme uygulaması için teşvik

Tablo V: Araştırma kapsamındaki ailelerin eğitim durumuna göre bazı değişkenlerin karşılaştırılması.

Anne Eğitim Durumu		Annenin arabada sigara içmesi			p*
		Evet	Bazen	Hayır	
İlköğretim	s	5	29	1	0.407
	%	14.3	82.9	2.9	
Lise	s	6	31	1	2.6
	%	15.8	81.6	2.6	
Ön Lisans	s	0	15	0	0
	%	0	100	0	
Lisans	s	1	24	0	0
	%	4	96	0	
Baba Eğitim Durumu		Babanın arabada sigara içmesi			p*
		Evet	Bazen	Hayır	
İlköğretim	s	7	18	2	0.395
	%	25.9	66.7	7.4	
Lise	s	5	36	3	6.8
	%	11.4	81.8	6.8	
Ön Lisans	s	3	14	2	10.5
	%	15.8	73.7	10.5	
Lisans	s	1	21	1	4.3
	%	4.3	91.3	4.3	
Anne Eğitim Durumu		Arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmelerine izin verilmesi			p*
		Evet	Bazen	Hayır	
İlköğretim	s	4	9	22	0.333
	%	33.3	52.9	26.2	
Lise	s	6	3	29	34.5
	%	50.0	17.6	34.5	
Ön Lisans	s	1	2	12	14.3
	%	8.3	11.8	14.3	
Lisans	s	1	3	21	25
	%	8.3	17.6	25	
Baba Eğitim Durumu		Arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmelerine izin verilmesi			p*
		Evet	Bazen	Hayır	
İlköğretim	s	15	4	8	0.126
	%	17.9	33.3	47.1	
Lise	s	33	6	5	29.4
	%	39.3	50	29.4	
Ön Lisans	s	15	1	3	17.6
	%	17.9	8.3	17.6	
Lisans	s	21	1	1	5.9
	%	25	8.3	5.9	

*Fisher Kikare testi.

edilmelidirler. Ülkemizde yasalarca (4207 ve 5727 Sayılı Kanun) bütün kapalı mekânlarda sigara içilmesi yasaklanmıştır (30,31). Ancak, tütün kontrolü yasasının kapsamının özellikle çocukların bulunduğu özel araçları kapsamasıyla, daha da fazla bireyin, özellikle çocukların korunması sağlanabilecektir. Yasanın kapsamının genişletilmesiyle beraber, toplumun özel araçlarda SDPE zararlı etkileri ve dumansız kapalı ortamlar uygulamasının yararları konularında bilimsel kanıtlara dayalı olarak bilgilendirilmesi ve güçlü medya kampanyaları yapılması gerekliliği de göz ardı edilmemelidir.

Çalışmamızda arabaya alınan diğer kişilerin sigara içmek için oldukça az bir oranda her zaman izin istedikleri belirlenmiştir. Bu sonucun, ataerkil ve konuksever toplum gelenek yapısında olmamıza bağlı olarak çıktığı değerlendirilmektedir. Çalışmamızda katılımcıların çoğunluğu arabada izinsiz sigara içen diğer kişilere uyarıda bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç pasif SDPE yönetimi için olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda katılımcıların çok azının araba ile ilgili kurallarının olduğu ve aile bireylerinin arabada sigara içtiği ve arabaya aldıkları diğer kişilere sigara içmesi için izin verdiği saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada, iki pasif hava nikotin numune alma aracının 24 saatlik ölçüm sonucuna göre, %100 sigara içilmeyen araç kurallarının sürekli uygulandığı kişisel araçlarına binen yolcuların, hava yoluyla taşınan nikotin ve sigara dumanına maruz kalım oranı, sigara içilen araçlara binenlere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (22). Yapılan bir araştırma ebeveynlerin %29'unun sigarasız araç kuralı olduğu ve %24'ünün sigarasız otomobil kuralını bozmadığı ve sigarasız araç kuralı olmayan sigara içen ebeveynlerin %48'inin arabada sigara içtiği saptanmıştır (28). Kruger ve ark.larının (34) yaptığı araştırmaya göre; 2009-2010 ile 2013-2014 arasında, %100 sigara içilmeyen araç kuralına sahip yetişkinlerin oranı %73.6'dan %79.5'e yükselmiştir (yüzde değişim % 8.0; p<0.05). Sigara içmeyen kişiler arasında, önceki 7 gündeki araçlarda sigara dumanı maruz kalımı %9.2'den %8.2'ye düşmüştür (yüzde değişim %10.9; p<0.05). Aynı çalışmanın sonucunda, halka açık kapalı alanlardaki sigara içmeme ile ilgili politikalarla koordinasyon içinde, araçlar gibi özel ortamlarda da sigara içmeme ile ilgili kuralların olması SDPE'yi azaltmaya ve sigara içmeme ile ilgili normları geliştirmeye yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir (34).

Arabada sigara içen anne ve babalardan ön lisans ve lisans mezunu oranlarının ilkökul ve ortaokul mezun oranlarından daha az olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar bu farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlense de, çalışma grubundaki sigara içen aile bireylerinin sigarayı bırakmaları için teşvik edilmesi ve yapılacak müdahalelerde sigara içen ve eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin hedef grubu olarak değerlendirilmesi uygun bir yaklaşım olacaktır.

Sigara içen anne ve babaların %31.4'ünün arabada da sigara içtiği ve sigara içen annelerin %54.3'ünün, sigara içen babaların %19.6'sının arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine izin verdiği saptanmıştır. Ebeveynlerin her ikisinin de sigara

içme durumunun anne veya babadan birinin arabada sigara içme ve arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine izin verme oranını arttırdığı (sırasıyla %58.5, %51.6) belirlenmiştir. Portekiz'de yapılan bir araştırmada, en az bir sigara içen ebeveyni olan çocukların yaklaşık yarısının (%46.9), her ikisi de sigara içmeyen ebeveynleri olan çocukların yaklaşık yüzde onunun (%8.6) sigara dumanına aile arabalarında maruz kaldığı saptanmıştır. Sigara içen ebeveynleri olan çocukların maruz kalma ihtimalinin 5.44 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir (27).

Yapılan araştırmalar, sigara içen ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarını araçlarda tütün dumanına maruz bıraktığı, ebeveyn tarafından günde içilen sigara sayısının (her iki ebeveyn tarafından da ayrı ayrı ve toplamda içilen) artmasının çocukların arabadaki sigara dumanı maruz kalımında artışa neden olduğunu göstermiştir (20,28,35). Çalışmamız diğer çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar ışığında araştırmacıların, çocukların sigara dumanından pasif olarak etkilenmelerini azaltmak için yapacakları müdahalelerin hedef grubunun öncelikle sigara içen ebeveynler olarak belirlenmesi sağlanmalıdır.

Araştırmanın kısıtlılıkları sadece polikliniğe başvuran hastalarla yapılmış olması, arabasının olmasına ilişkin kriterin olması, başkasının arabasında olan maruz kalımın değerlendirilmemesi, örneklem büyüklüğünün küçük olması sayılabilir. Ancak ülkemizde henüz konuya ilişkin araştırmalar yeni başlamaktadır. Bu nedenle araştırma sonuçlarının önemli olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak sigara içen annelerin ve babaların arabada da sigara içtiği ve arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine daha fazla izin verdiği saptanmıştır. Ebeveynlerin her ikisinin de sigara içme durumunun anne veya babadan birinin arabada sigara içme ve arabada bulunan diğer kişilerin sigara içmesine izin verme oranını arttırdığı belirlenmiştir. Araştırma grubunun konuyla ilgili duyarlılığının artırılması için eğitim müdahalelerinde bulunulmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. İlaveten, yasa kapsamının araçları kapsamasının, sigara dumanından pasif etkilenimi azaltmaya ve sigara içmeme ile ilgili normları geliştirmeye yardımcı olabileceği değerlendirilmelidir.

TEŞEKKÜR

Araştırma verilerinin toplanmasında gönüllü olan ailelere ve yardımlarını esirgemeyen Ayla Yıldırım'lar'a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. T.C. Sağlık Bakanlığı. Halk Sağlığı Kurumu. Küresel yetişkin Tütün Araştırması 2012. Ankara: Anıl Matbaa, 2014 (Sağlık Bakanlığı Yayın No : 948948).
2. Özmert EN. Erken gelişiminin desteklenmesi-II: Çevre. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2005;48:337-54.

3. Oberg M, Jaakkola MS, Prüss-Üstün A, Schweizer C, Woodward A. Second-hand smoke—assessing the burden of disease at national and local levels. Geneva: World Health Organization; 2010. http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/SHS.pdf http://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/SHS.pdf
4. National Toxicology Program. 10th Report on Carcinogens. Washington DC: USA Department of Health and Human Services, Public Health Service, National Toxicology Program, 2002. http://www.vidyya.com/2pdfs/10th_RoCFacts.pdf
5. Mathers CD, Loncar D. Projections of global mortality and burden of disease from 2002 to 2030. *PLoS Medicine* 2006;3:2011-29.
6. Max W, Sung HY, Shi Y. Deaths from secondhand smoke exposure in the United States: Economic implications. *Am J Public Health* 2012;102:2173-80.
7. Batscheider A, Zakrzewska S, Heinrich J, Teuner CM, Menn P, Bauer CP, et al. Exposure to secondhand smoke and direct healthcare costs in children - results from two German birth cohorts, GINIplus and LISAPlus. *BMC Health Serv Res* 2012;12:344.
8. Mason J, Wheeler W, Brown MJ. The economic burden of exposure to secondhand smoke for child and adult never smokers residing in U.S. public housing. *Public Health Rep* 2015;130:230-44.
9. Polanska K, Hanke W, Ronchetti R, van den Hazel P, Zuurbier M, Koppe JG, et al. Environmental tobacco smoke exposure and children's health. *Acta Paediatr Suppl* 2006;95:86-92.
10. Treyster Z, Gitterman B. Second hand smoke exposure in children: Environmental factors, physiological effects, and interventions within pediatrics. *Rev Environ Health* 2011;26:187-95.
11. ASH Research Report, editors. Secondhand smoke: the impact on children. Erişim tarihi: 12.12.2016. Available from: http://www.ash.org.uk/files/documents/ASH_596.pdf; 2014.
12. Jarosinska D, Polanska K, Wojtyniak B, Hanke W. Towards estimating the burden of disease attributable to second-hand smoke exposure in Polish children. *Int J Occup Med Environ Health* 2014;27:38-49.
13. Been JV, Millett C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. Smoke-free legislation and childhood hospitalisations for respiratory tract infections. *Eur Respir J* 2015;46:697-706.
14. Yılmaz G, Caylan N, Karacan C. Effects of active and passive smoking on ear infections. *Curr Infect Dis Rep* 2012;14:166-74.
15. Tobacco Advisory Group of the Royal College of Physicians. Report on passive smoking and children. London: RCP, 2010. Available from: <https://cdn.shopify.com/s/files/1/0924/4392/files/passive-smoking-and-children.pdf>
16. Leonardi-Bee J, Jere ML, Britton J. Exposure to parental and sibling smoking and the risk of smoking uptake in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *Thorax* 2011;66:847-55.
17. Saber EM, Bazargan M. Dynamic behavior modeling of cigarette smoke particles inside the car cabin with different ventilation scenarios. *Int J Environ Sci Technol* 2011;8:747-64.
18. Park JH, Spengler JD, Yoon DW, Dumyahn T, Lee K, Ozkaynak H. Measurement of air exchange rate of stationary vehicles and estimation of in-vehicle exposure. *J Expo Anal Environ Epidemiol* 1998;8:65-78.
19. Ott W, Klepeis N, Switzer P. Air change rates of motor vehicles and in-vehicle pollutant concentrations from secondhand smoke. *J Expo Sci Environ Epidemiol* 2008;18:312-25.
20. Sendzik T, Fong GT, Travers MJ, Hyland AJ. An experimental investigation of tobacco smoke pollution in cars. *Nicotine Tob Res* 2009;11:627-34.
21. Matt GE, Fortmann AL, Quintana PJ, Zakarian JM, Romero RA, Chatfield DA, et al. Towards smoke-free rental cars: An evaluation of voluntary smoking restrictions in California. *Tob Control* 2013;22:201-7.
22. Jones MR, Nacas-Acien A, Yuan J, Breyse PN. Secondhand tobacco smoke concentrations in motor vehicles: A pilot study. *Tob Control* 2009;18:399-404.
23. Vardavas CI, Linardakis M, Kafatos AG. Environmental tobacco smoke exposure in motor vehicles: A preliminary study. *Tob Control* 2006;15:415.
24. Rees VW, Connolly GN. Measuring air quality to protect children from secondhand smoke in cars. *Am J Prev Med* 2006;31:363-8.
25. Semple S, Apsley A, Galea KS, Maccalman L, Friel B, Snelgrove V. Secondhand smoke in cars: Assessing children's potential exposure during typical journey conditions. *Tob Control* 2012;21:578-83.
26. Matt GE, Quintana PJ, Hovell MF, Chatfield D, Ma DS, Romero R, et al. Residual tobacco smoke pollution in used cars for sale: Air, dust, and surfaces. *Nicotine Tob Res* 2008;10:1467-75.
27. Vitória PD, Machado JC, Ravara SB, Araújo AC, Samorinha C, Antunes H, et al. Portuguese children's exposure to second-hand tobacco smoke in the family car. *Gaceta Sanitaria* 2015;29:131-4.
28. Nabi-Burza E, Regan S, Drehmer J, Ossip D, Rigotti N, Hippl, B, et al. Parents smoking in their cars with children present. *Pediatrics* 2012;130:e1471-e1478.
29. World Health Organization. Global progress report on implementation of the WHO framework convention on tobacco control; WHO: Geneva, Switzerland, 2016.
30. Resmi gazete. 7.11.1996 tarihli, 4207 sayılı, Tütün ürünlerinin zararlarının önlenmesi ve kontrolü hakkında kanun. Available from: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4207.pdf>
31. Resmi gazete. 19.01.2008 tarihli, 5727 sayılı, Tütün ve tütün mamullerinin zararlarının önlenmesine dair kanunda değişiklik yapılması hakkında kanunu. Available from: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/01/20080119-1.htm>
32. Van Deusen A, Hyland A, Travers MJ, Wang C, Higbee C, King BA, et al. Secondhand smoke and particulate matter exposure in the home. *Nic Tob Res* 2009;11:635-41.
33. Protano C, Vitali M. The new danger of third hand smoke: Why passive smoking does not stop at secondhand smoke. *Environ Health Perspect* 2011;119:A422.
34. Kruger J, Jama, A, Homa DM, Babb SD, King BA. Smoke-free home and vehicle rules by tobacco use status among U.S. adults. *Prev Med* 2015;78:9-13.
35. Mantziou V, Vardavas CI, Kleisiou E, Priftis KN. Predictors of childhood exposure to parental secondhand smoke in the house and family car. *Int J Environ Res Public Health* 2009;6:433-44.